

Kto wymyślił Stany Zjednoczone Europy?

Nazwę rozstawił Victor Hugo w 1849 roku, ale sztafeta tej idei biegnie od czeskiego króla przez polskiego powstańca aż po Churchilla i Schumana.

Warto poznać jej etapy – choćby po to, by wiedzieć, że to nie jest pomysł „z Brukseli”. Bruksela jest w tej historii dopiero ostatnim przystankiem.

1464: król i traktat

Pierwszy szczegółowy projekt związku państw europejskich wyszedł z Pragi. Jerzy z Podiebradów zaproponował władcom kontynentu stały sejm, wspólny sąd i wspólną obronę, z decyzjami podejmowanymi większością głosów. Poselstwo zabiegało między innymi o Kazimierza Jagiellończyka, a odpis traktatu do dziś leży w warszawskim AGAD. Projekt utopiło papieństwo i partykularne interesy – schemat, który w tej historii jeszcze się powtórzy.

1795: filozof i wieczny pokój

Immanuel Kant – wykładający w Królewcu, na dzisiejszym pograniczu Polski i Litwy – ujął rzecz filozoficznie: trwały pokój wymaga federacji wolnych państw, bo samo zawieszenie broni to tylko przerwa między wojnami. Jego „Ku wiecznemu pokojowi” stało się intelektualnym fundamentem wszystkich późniejszych projektów.

1831: polski powstaniec pisze konstytucję dla Europy

W środku powstania listopadowego, między bitwami, żołnierz i przyrodnik Wojciech Jastrzębowski ogłosił „Konstytucję dla Europy” – projekt wiecznego przymierza, w którym prawa europejskie stoją ponad narodowymi, a spory rozstrzygają nie armie, lecz wspólny sejm. Człowiek walczący o niepodległość Polski uważał, że naj-

lepszym jej zabezpieczeniem będzie zjednoczony kontynent. Ten wątek – wolność narodu i jedność Europy jako sojusznicy, nie przeciwnicy – to najbardziej polski wkład w całą sztafetę.

1849: mówca i nazwa

Na paryskim kongresie pokojowym Victor Hugo dał idei nazwę, która została z nami do dziś: „Nadejdzie dzień, gdy ty, Francjo, ty, Rosjo, ty, Anglio, ty, Niemcy – wszystkie narody kontynentu – stopicie się w wyższą jedność i utworzycie braterstwo europejskie”. Wyśmiano go. Sto lat i dwie wojny światowe później nikt się już nie śmiał.

1923–1950: od ruchu do węgla i stali

Richard Coudenhove-Kalergi zbudował z idei pierwszy ruch polityczny – Paneuropę, popieraną przez Einsteina i Adenauera. Churchill w Zurychu w 1946 roku wezwał do „czegoś w rodzaju Stanów Zjednoczonych Europy” (Brytanię widząc ostrożnie z boku). A Robert Schuman w 1950 roku zrobił to, czego zabrakło wszystkim poprzednikom: zaczął od konkretnego, oddając francuski i niemiecki węgiel i stal pod wspólną władzę. Idea przestała być marzeniem – stała się instytucją.

Sztafeta trwa zresztą nadal. Pytanie, czy jej następny etap dopisze Europa naszego pokolenia, pozostaje otwarte – ale jak widać, Polacy biegli w niej od początku.

Wszystkie pytania →

CZĘSTE PYTANIA**Kto pierwszy użył nazwy „Stany Zjednoczone Europy”?**

Rozsławił ją Victor Hugo na kongresie pokojowym w Paryżu w 1849 roku. Sama idea związku państw europejskich jest jednak starsza – od projektu Jerzego z Podiebradów z 1464 roku.

Czy Polak też proponował zjednoczenie Europy?

Tak. Wojciech Jastrzębowski, uczestnik powstania listopadowego, ogłosił w 1831 roku „Konstytucję dla Europy” – projekt wiecznego przymierza narodów, ze wspólnym prawem stojącym ponad państwami.

Co proponował Coudenhove-Kalergi?

W 1923 roku założył ruch Paneuropa – pierwszy masowy ruch na rzecz zjednoczenia kontynentu. Popierali go m.in. Einstein i Adenauer; idee ruchu wpłynęły na późniejszych ojców integracji.

Czego chciał Churchill w 1946 roku?

W Zurychu wezwał do zbudowania „czegoś w rodzaju Stanów Zjednoczonych Europy”, opartych na partnerstwie Francji i Niemiec. Wielką Brytanię widział jednak jako patrona projektu, nie członka.

Kto przeszedł od słów do czynów?

Robert Schuman i Jean Monnet: deklaracja z 9 maja 1950 roku poddała francuski i niemiecki węgiel i stal wspólnej władzy. Z tego konkretnie wyrosła dzisiejsza Unia Europejska.

ŹRÓDŁA

- Tractatus pacis, 1464 (AGAD, Metryka Koronna XI)
- Wojciech Jastrzębowski: Konstytucja dla Europy, 1831
- Victor Hugo, kongres pokojowy w Paryżu, 21 sierpnia 1849
- R. Coudenhove-Kalergi: Pan-Europa, 1923
- Winston Churchill, przemówienie w Zurychu, 19 września 1946
- Deklaracja Schumana, 9 maja 1950